

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ ΚΑΙ ΙΣΤΑΜΠΟΥΛ

● **Του Σάββα Παύλου**

*Μέλος της Κυπριακής Επιτροπής Τυποποίησης
Γεωγραφικών Ονομάτων*

ο περίπλοκο και δύσκολο θέμα της τακτοποίησης και τυποποίησης των γεωγραφικών ονομάτων απασχόλησε τα Ηνωμένα Έθνη από τη δεκαετία του 1960. Ύστερα από πενήντα, σχεδόν, χρόνια εργαδούς προσπάθειας, στην οποία συμμετείχαν χιλιάδες εμπειρογνώμονες, ποικίλων ειδικοτήτων και επιστημονικών κατευθύνσεων, από όλες τις χώρες του κόσμου, κατέληξε σε μερικές βασικές αρχές οι οποίες έγιναν από όλους αποδεκτές. Αρχές οι οποίες βοηθούν στη διεθνή επικοινωνία και συντείνουν στην αποφυγή παρεξηγήσεων.

Δυστυχώς στην Ελλάδα υπάρχει άγνοια για αυτόν τον πλούτο των εκατοντάδων χιλιάδων σελίδων, που απέφερε ο διεθνής προβληματισμός της τυποποίησης γεωγραφικών ονομάτων, με αποτέ-

λεσμα να γράφονται διάφορα τραγελαφικά, όπως για το θέμα της χρήσης των ονομάτων Κωνσταντινούπολη και Ισταμπούλ, πρόσφατα και σε ένα γραφικό σημείωμα της Μαρίας Κατσουνάκη στην εφημερίδα *Η Καθημερινή* (19 Ιανουαρίου 2011).

Ένα από τα βασικά θέματα της τυποποίησης ονομάτων είναι το εξώνυμο. Μια ελληνικής προέλευσης λέξη που μπήκε στο διεθνές λεξιλόγιο [=exonym] και αναφέρεται στο παγιωμένο όνομα που χρησιμοποιούν άλλοι λαοί και το οποίο δεν ταυτίζεται με το επίσημο όνομα μιας χώρας ή μιας πόλης. Έτσι οι Τούρκοι χρησιμοποιούν το όνομα Γιουνανιστάν για την Ελλάδα και εμείς χρησιμοποιούμε το όνομα Αλβανία για τη γειτονική μας χώρα που το επίσημο όνομά της είναι Shqipëria, η χώρα του Ανατέλλοντος Ηλίου που οι κάτοικοί

της την ονομάζουν Nipon καλείται από τους Άγγλους Japan και από εμάς Ιαπωνία. Ουδείς μπορεί να απαγορεύσει σε οποιοδήποτε λαό να χρησιμοποιεί εξώνυμο, απλώς μια χώρα μπορεί να ζητήσει στην αλληλογραφία η οποία απευθύνεται σ' αυτή να αναγράφεται το επίσημο όνομα που τυποποίησε η ίδια.

Τα εξώνυμα, λοιπόν, θεωρούνται αποδεκτά και σεβαστά στη διεθνή πρακτική. Έτσι ενώ οι Γερμανοί ονομάζουν τη χώρα τους Deutschland όμως δέχονται και το αγγλικής προέλευσης εξώνυμο Germany, οι Άγγλοι έχουν ως επίσημο όνομα της χώρας τους το United Kingdom [of Great Britain and Northern Ireland] όμως δέχονται τις επιστολές που αναγράφουν England, καθώς και άλλες με την ένδειξη: Angleterre, οι οποίες προέρχονται, κυρίως, από τη Γαλλία.

Όταν το Δημαρχείο της Αθήνας υποδέχεται αντιπροσώπους της αγγλικής πρωτεύουσας αναφέρει ότι καλωσορίζει τους αντιπρόσωπους του Λονδίνου (και όχι του Λάντον) και όταν στην Αγγλία υποδέχονται εκπροσώπους του Δημαρχείου της Αθήνας αναφέρουν ότι: We welcome the representatives of Athens (και όχι: the representatives of Athina)

Οι Έλληνες ονομάζουν την πρωτεύουσα της Γαλλίας Παρίσι και την πρωτεύουσα της Γερμανίας Βερολίνο και ουδείς διαμαρτύρεται γιατί δεν χρησιμοποιούν τις λέξεις Παρί και Μπέρλιν. Αμέσως, εικάζεις ότι αυτή η επιλεκτική ευαισθησία για την Κωνσταντινούπολη, ότι ντε και καλά πρέπει να την αποκαλούν όλοι Ισταμπούλ, είναι απότοκο μιας γενικότερης στάσης να προχωρούμε όχι με βάση τη διεθνή πρακτική και το διεθνές δίκαιο, αλλά με βάση να προκαλούμε ευαρέσκεια στην Τουρκία. Ότι δηλαδή υποκλινόμεθα και υπακούμε.

Η χρήση το ονόματος Κωνσταντινούπολη, εκ μέρους του ελληνικού λαού και των λογίων του, αποτελεί ένδειξη σοβαρότητας που, εκτός από την εκδήλωση σεβασμού στην ιστορική μνήμη και τη σημερινή ζώσα πραγματικότητα, συμβαδίζει με τη διεθνή πρακτική. Το πράγμα κάνει πιο τραγελαφικό το ότι το όνομα Κωνσταντινούπολη ήταν το επίσημο όνομα της πόλης για χίλια πεντακόσια,

περίπου, χρόνια και έγινε απλώς μετά εξώνυμο, ότι το όνομα Ισταμπούλ προέρχεται, σύμφωνα με την επικρατούσα άποψη, από το ελληνικό όνομα και ότι έγινε επίσημο από το 1930, ενώ προηγουμένως ήταν ενδώνυμο (άλλη ελληνική λέξη που μπήκε στο διεθνές λεξιλόγιο [=endonym] και αναφέρεται σε ονόματα που επιχωριάζουν στο εσωτερικό μιας χώρας και δεν ταυτίζονται με τα αναγνωρισμένα και επίσημα). Όμως στη χρήση του ονόματος Κωνσταντινούπολη διάφοροι προοδευτικόνυμοι βλέπουν ανάπτυξη του σοβινισμού, γι' αυτό και αισθάνονται έντονα την ανάγκη να προτάξουν τα στήθη τους εις τον σοβούντα εθνικισμό και να δώσουν τον αγώνα τον καλό εναντίον του.

Χαρακτηριστικά, κάποτε ο Ηλίας Πετρόπουλος σε μια κατεδαφιστική κριτική του για τον Γιώργο Ιωάννου τον κατηγορήσε για φανατικό σοβινιστή και ανάμεσα στα διάφορα τόνισε: "Ο Ιωάννου, με πείσμα, αποκαλεί την Ισταμπούλ Κωνσταντινούπολη. Δεν ξαφνιάζομαι. Με το ίδιο πείσμα οι τσαρικοί εμικρέδες αποκαλούσαν το Λένινγκραντ Αγία Πετρούπολη". Το παράδειγμα, με το Κωνσταντινούπολη/Ισταμπούλ, επανέρχεται σε συνέντευξή του στην εφημερίδα των Σκοπίων ΕΠΟΧΑ (14/3/1992) στην οποία αναφέρεται απαξιωτικά στους συμπατριώτες του που "επιμένουν να ονομάζουν την Ισταμπούλ Κωνσταντινούπολη". Το παράδειγμα με τα ονόματα Λένινγκραντ και Πετρούπολη και τους ρώσους εμικρέδες δεν τολμά να το επαναλάβει, γιατί το σοβιετικό καθεστώς κατέρρευσε και το 1991 η πρώην πρωτεύουσα της Ρωσίας πήρε πανηγυρικά τα παλιό της όνομα. Όμως ο Ηλίας Πετρόπουλος δεν αισθάνεται την ανάγκη να αναφερθεί στο ατυχές παράδειγμά του για το Πετρούπολη/Λένινγκραντ και τους τσαρικούς εμικρέδες κι ούτε να ζητήσει συγγνώμη από τον Γιώργο Ιωάννου. Έχω προσέξει ότι όλοι όσοι υπεισέρχονται στη συγγραφική σκηνή με τσαμπουκά και προκλητικότητα αγνοούν, δυστυχώς, τη λέξη αυτοκριτική.

Ας θέσουν, λοιπόν, την μάχαιραν εις την θήκην, οι διάφοροι προοδευτικόνυμοι δημοσιογράφοι και συγγραφείς, και ας ερευνηθούν καλύτερα τα θέματα με τα οποία ασχολούνται. Εξ άλλου ο θεωρητικός εξοπλισμός με μερικές μπροσούρες κανένα μας δεν ωφέλησε. ■

¹ Ζώσα πραγματικότητα γιατί ο Πατριάρχης ονομάζεται Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, γιατί τα μέλη της ελληνικής κοινότητας εκεί αναφέρουν ότι γεννήθηκαν και ζουν στην Κωνσταντινούπολη, γιατί εκατοντάδες χιλιάδες στην Ελλάδα

λένε ότι γεννήθηκαν στην Κωνσταντινούπολη ή ότι οι γονείς τους ήλθαν από εκεί, γιατί οι φίλαθλοι της ΑΕΚ γνωρίζουν ότι αυτή η ακρωνυμία σημαίνει Αθλητική Ένωσις Κωνσταντινουπόλεως και όχι Αθλητική Ένωσις Ισταμπούλ, κ.λπ. κ.λπ.